RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

LAUSUNTO

Pvm/Datum/Date 26.10.2021

Dnro/Dnr/DNo 6625/00.00.01.00.02/2021

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

Maa- ja metsätalousvaliokunta keskiviikko 27.10.2021 klo 9:30 / HE 146/2021 vp / Asiantuntijalausunto

Kirjallinen asiantuntijalausunto HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Ruokavirasto kiittää mahdollisuudesta kirjallisen asiantuntijalausunnon antamiseen hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022 (Tae 2022).

Ruokaviraston toimintamenomäärärahat

Ruokaviraston toimintamenomäärärahoihin on talousarvioesityksen 2022 (TAE2022) kehyksen 77,272 milj. euron lisäksi esitetty Tae 2022 täydentävässä esityksessä osoitettavaksi tietojärjestelmiin määräraha sähköisen asioinnin kehittämiseen elintarvikeketjussa (Salli) sekä määräraha maksu-, raportointi- ja saatavienseurantajärjestelmän uudistamiseen (Sampo) yhteensä 1,917 milj. euroa. Edellä mainitut ja muut kertaluonteiset lisäykset mukaan lukien Ruokaviraston toimintamenomomentille esitetään vuodelle 2022 yhteensä noin 79 milj. euron nettomäärärahaa, josta peruskehyksen osuus on noin 66 milj. euroa.

Ruokaviraston alustava peruskehystaso vuosille 2022–2026 on 65–66 milj. euroa. Ruokavirasto pitää selvänä sitä, että virastot nykyisessä valtiontalouden haastavassa tilanteessa tehostavat vastuullisesti toimintaansa, priorisoivat tehtäviään ja etsivät säästökohteita osana normaalitoimintaa. Toisaalta mm. teknologian nopea kehitys, digitalisaatio sekä uusien lakisääteisten tietojärjestelmien rakentaminen koko toimialan viranomaisvalvontaketjun (mm. ELYt, AVIt ja kunnat) ja laajan asiakaskunnan käyttöön sekä niiden jatkuva kehittäminen ja ylläpito aiheuttavat Ruokavirastonkin toiminnassa äärimmäisen vaikeita tilanteita toiminnan ja talouden tasapainon ylläpitämiseksi, kun ne tällä hetkellä on suurimmaksi osaksi rahoitettava viraston peruskehyksestä. Tämän lisäksi kehyskaudella on erityisesti huomioitava riittävien osaavien henkilöstöresurssien varaaminen viraston tehtävien asianmukaiseksi hoitamiseksi huomioiden erityisesti myös huomattavan eläköityvien henkilöiden määrän, ja

Ruokavirasto
PL 100, 00027 RUOKAVIRASTO
Puh. 029 530 0400 (vaihde)
ruokavirasto.fi
Y-tunnus: 2911686-7

Livsmedelsverket
PB 100, 00027 LIVSMEDELSVERKET
Tfn 029 530 0400 (växel)
livsmedelsverket.fi
FO-nummer: 2911686-7

Finnish Food Authority
P.O. Box 100, FI-00027 FINNISH FOOD AUTHORITY, FINLAND
Tel. +358 29 530 0400 (switchboard)
foodauthority.fi
Business ID: 2911686-7

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

LAUSUNTO

Pvm/Datum/Date 26.10.2021

Dnro/Dnr/DNo 6625/00.00.01.00.02/2021

virastolle jatkuvasti EU- ja kansallisen lainsäädännön myötä tulevat uudet tehtävät sekä viraston maksullisen toiminnan vaikutuksen viraston määrärahoihin kustannusvastaavuuden ollessa noin 89 %.

Suurin osa Ruokaviraston toiminnasta on maksutonta toimintaa, jolloin rahoitus tulee valtion talousarviosta. Budjetointiaste on 68 %, joten 32 % menoista tulee kattaa maksullisen toiminnan tuloilla. Tietojärjestelmien kehittämisen ja ylläpitämisen sekä muiden investointien kohdalla budjettirahoitteisen toiminnan osuus on yli 80 %, mikä on tällä hetkellä rahoitettava viraston peruskehyksestä. Maksulliseen toimintaan rakennettujen tietojärjestelmien kustannusten kasvu nostaa myös painetta korottaa hintoja siitä huolimatta, että virasto omilla toimenpiteillään sopeuttaa ja tehostaa suunnitelmallisesti omaa toimintaansa myös tällä toiminta-alueella.

Virastolla on perustamisestaan lähtien ollut olemassa mittava toiminnan ja talouden sopeuttamistarve, joka vaatii jo viraston perustehtävien hoitamiseksi ja välttämättömien toimintaedellytysten turvaamiseksi vuodelle 2022 ja kehyskaudelle 2023–2026 erittäin tiukkaa talous- ja rekrytointikuria sekä toiminnan ja talouden tasapainottamiseksi suunniteltuja ja käynnissä olevien menojen karsimista ja tulopohjan vahvistamista koskevia sopeuttamistoimenpiteitä kaikilla viraston tehtäväalueilla. Tätä työtä jatketaan järjestelmällisesti painottaen ennakointia, tehtävien kriittistä priorisointia sekä huolellista ja pitkäjänteistä henkilöstö- ja talousresurssien suunnittelua ja toimintaprosessien tehostamista.

ICT-toiminta ja rahoitus

Ruokavirastossa laaditun kehittämisen tiekartan mukaan tarve digitalisaation edistämiselle vuoteen 2030 on mittava. Investointitarve CAP27:ssa olevien hankkeiden lisäksi erityisesti elintarviketurvallisuuden ja kasvintuotannon valvonnan digitalisaation edistämiseen sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sektorilla EU:n eläinterveysasetuksen ja pakollisten eläinrekisterien tuomiin muutoksiin. Näillä sektoreilla kehitysvelka on lähivuosina erityisen suuri. Lisäksi laboratorioissa syntyvän analytiikkatiedon tuottamisen, varastoinnin, hyödyntämisen ja järjestelmän resilienssin parantamiseksi tarvitaan digitalisaation lisäämistä. Uusien tekniikoiden myötä tietomäärä ja tiedon hyödynnettävyys kasvaa merkittävästi (mm. tautien genomidata). Digitalisaation kautta, muun muassa uusien alustojen käyttöönotolla, voidaan yhdistää tietoa laboratorioiden välillä ja edistää tehokkuutta tiedon tuottamisessa yhteisellä infrastruktuurilla. Viraston nykyisten ja suunnitteilla olevien tietojärjestelmien ylläpidon ja jatkuvan kehittämisen tarve on viraston toiminnassa jatkuva.

Ruokavirasto
PL 100, 00027 RUOKAVIRASTO
Puh. 029 530 0400 (vaihde)
ruokavirasto.fi
Y-tunnus: 2911686-7

Livsmedelsverket
PB 100, 00027 LIVSMEDELSVERKET
Tfn 029 530 0400 (växel)
livsmedelsverket.fi
FO-nummer: 2911686-7

Finnish Food Authority
P.O. Box 100, FI-00027 FINNISH FOOD AUTHORITY, FINLAND
Tel. +358 29 530 0400 (switchboard)
foodauthority.fi
Business ID: 2911686-7

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

LAUSUNTO

Pvm/Datum/Date 26.10.2021

Dnro/Dnr/DNo 6625/00.00.01.00.02/2021

Ruokaviraston tietojärjestelmien ylläpidon ja jatkuvan kehittämisen kuluja kasvattavat laajeneva tietojärjestelmäkokonaisuus sähköisine asiointipalveluineen sekä lainsäädännön, sen toimeenpanon, yhteentoimivuuden, teknologian kehittymisen, saavutettavuuden ja tietoturvan vaatimukset. Ruokavirasto ylläpitää myös ympäristöterveydenhuollon osalta tietojärjestelmiä, jotka pitävät sisällään myös STM:n hallinnonalan valvontaa. MMM:n ja STM:n välillä on aikoinaan sovittu, että ylläpidon ja jatkuvan kehittämisen kustannukset jäävät Ruokaviraston vastuulle. Kulut maksetaan viraston omista toimintamenoista, vuodelle 2022 arvio on 1,6 milj. euroa. Lisäksi EU:n uuden ohjelmakauden uudistus (CAP 27) lisää merkittävästi ylläpitokuluja, koska uutta pakollista monitorointijärjestelmää on ylläpidettävä ja komission uudet peltolohkorekisterin päivittämistä koskevat vaatimukset nostavat kustannuksia, kun rekisterin ajantasaisuus on päivitettävä joka toinen vuosi nykyisen kolmen vuoden sijasta.

Vuosina 2022–2026 tietojärjestelmien ylläpidon ja jatkuvan kehittämisen ostokulut ovat edelleen kasvussa aiempiin vuosiin verrattuna. Vuoden 2022 kasvu on arviolta 6,7 milj. euroa vuoteen 2019 verrattuna, jolloin Ruokavirasto aloitti toimintansa. Lisäksi ylläpitoon ja jatkuvaan kehittämiseen tarvittava viraston oman henkilöstön työmäärä tulee olemaan vuonna 2022 arviolta 31 htv:tta suurempi kuin vertailuvuonna 2019.

Edellä mainittuun toimintaan tarvittava määrärahatarve kasvaa uusien ja uudistettavien sähköisten palveluiden myötä. Digitalisaation kautta saavutetaan toisaalta myös kustannushyötyjä. Ruokaviraston sähköisten asiointipalveluiden kehittämisestä ja käytöstä aiheutuvat hyödyt ja kustannussäästöt kohdistuvat kuitenkin vain pieneltä osin Ruokavirastoon itseensä. Ylläpidon avulla varmistetaan palveluiden jatkuva saatavuus, mutta jatkuvan kehittämisen avulla turvataan sähköisten palveluiden käytettävyys, yhtenäisyys ja ajantasaisuus suhteessa lainsäädäntöön ja toimeenpanoon. Mikäli ylläpitoon ja jatkuvaan kehittämiseen ei tehdä riittäviä panostuksia, rapautuu sähköisten palveluiden kokonaisuus. Tästä aiheutuu haittaa viraston asiakkaille ja se kasvattaa viranomaistoiminnan riskejä. Parhaat edellytykset tietojärjestelmätyöhön, sekä jatkuvaan kehittämiseen että ylläpitoon, antaisi viraston peruskehykseen osoitettu pysyvä määräraha.

Elintarvikeketjun rikollisuuden torjuntatyö ja etämyynnin valvonta

Erittäin vaikeaksi viraston resurssitilanne on muodostunut asianmukaisten ja riittävien resurssien osoittamisessa globaalisti ja kansallisesti lisääntyneiden elintarvikeketjun petosten sekä etämyyntiin ja nettikauppaan liittyvien rikosten torjunnan ja valvonnan järjestämiseen sekä rikollisuuteen ja siihen liittyvään harmaaseen

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

LAUSUNTO

Pvm/Datum/Date 26.10.2021

Dnro/Dnr/DNo 6625/00.00.01.00.02/2021

talouteen puuttumiseen. Kuten selonteossakin todetaan, tämäntyyppisen rikollisuuden nopea lisääntyminen on monialainen ja laajasti turvallisuusviranomaisia koskeva ongelma, jota virastot pyrkivät ottamaan haltuun erikseen ja yhdessä sekä EU- että kansallisella tasolla mm. yhteisillä hälytysjärjestelmillä sekä kehittämällä matalan kynnyksen ilmoitusjärjestelmiä, mutta ongelman laajuus edellyttäisi ehdottomasti tämän asian ratkaisevaa huomioimista ja lisäresursointia valtion talousarvion tasolla. Ruokaviraston ao. toimintaan tekemät viimeaikaiset resurssien lisäysesitykset ovat tulleet valtion talousarviokäsittelyssä hylätyiksi, vaikka niitä olisi välttämättä priorisoitava tilanteen hallitsemiseksi ja kansalaisluottamuksen säilyttämiseksi. Kehitys ja volyymien kasvu tällä rikollisuuden rintamalla vaikuttaa vahvasti jatkuvan, ja kyseisten rikosten tutkinta ja vieminen läpi rikosprosessiketjun on vaikeaa ja työlästä. Koronapandemian on myös Ruokaviraston toimialalla havaittu voimistaneen trendiä etämyyntiin, sähköiseen verkkokauppaan ja pakettiliikenteeseen liittyvään huijauksiin ja rikollisuuteen. Ongelman monialaisuus Ruokavirastossa näkyy esim. elintarvikepetosten kytkeytymisenä talousrikollisuuteen, veropetoksiin, huumekauppaan, laittomaan maahantuloon, laittoman työvoiman käyttöön ja jopa ihmiskauppaan lieveilmiöineen.

Elintarvikeketjun rikollisuuden torjuntatyön ja etämyynnin valvonnan vahvistamiseksi maa- ja metsätalousministeriö on ehdottanut vuoden 2022 talousarvioon yhteensä 0,65 milj. euron lisämäärärahaa Ruokavirastolle (mom. 30.20.01 Ruokaviraston toimintamenot). Velvoite elintarvikeketjun rikollisuuden torjuntaan sekä etä- ja verkkokaupan valvontaan tulee EU:n virallisesta valvonnasta annetusta asetuksesta 2017/625. Tätä valvontaa myös seurataan ja koordinoidaan EU-tasolla. Suomen olisi syytä pystyä osoittamaan, että maamme hoitaa omalta osaltaan rikostapausten selvittämisen ja etäkaupan valvonnan.

Lopuksi

Ruokavirasto kiittää siitä, että sen rahoitustarpeet on nähty tärkeinä ja niitä on huomioitu valtion toiminnan ja talouden suunnittelussa ja rahoituksessa vuonna 2022 ja kehyskaudella. Ruokavirasto toivoo, että tämän lisäksi edellä tässä lausunnossa esille tuodut näkökohdat ja rahoitustarpeet viraston perustoiminnan turvaamiseksi otetaan huomioon maa- ja metsätalousvaliokunnassa ja eduskunnassa valtion vuoden 2022 talousarvioesitystä käsiteltäessä.

Ruokavirasto
PL 100, 00027 RUOKAVIRASTO
Puh. 029 530 0400 (vaihde)
ruokavirasto.fi
Y-tunnus: 2911686-7

Livsmedelsverket
PB 100, 00027 LIVSMEDELSVERKET
Tfn 029 530 0400 (växel)
livsmedelsverket.fi
FO-nummer: 2911686-7

Finnish Food Authority
P.O. Box 100, FI-00027 FINNISH FOOD AUTHORITY, FINLAND
Tel. +358 29 530 0400 (switchboard)
foodauthority.fi
Business ID: 2911686-7